

AIBILEEN

1

Augustus 1962

Mae Mobley is geboren op 'n vroege zondagochtend in augustus, in 1960. Een kerkbaby noemen wij zo'n kind. 't Verzorgen van blanke kinderen, dat doe ik voor de kost, en ik kook 't eten en ik maak schoon. Tot nu toe heb ik zeventien kinderen grootgebracht. Ik weet hoe je kleintjes in slaap sust; ik zorg dat ze ophouden met huilen en naar de wc gaan voordat hun mama's 's ochtends zelfs zijn opgestaan.

Maar ik heb nog nooit een kind meegemaakt als Mae Mobley Leefolt. De eerste dag dat ik er over de vloer kwam, had ze net een aanval van koliek – d'r smoeltje was roodgloeiend, ze krijste de longen uit d'r lijf en ze vocht tegen 't flesje alsof 't een rotte knol was. Miss Leefolt was als de dood voor d'r eigen kind. 'Wat doe ik verkeerd? Waarom krijg ik het niet stil?'

'Het'? Dat was m'n eerste hint: er klopt hier iets niet.

Nou, ik nam die huilende, roze baby in m'n armen, wipte haar op en neer op m'n heup om de gassen los te maken en 't duurde nog geeneens twee minuten of Baby Girl hield op met huilen; ze keek glimlachend naar me omhoog. Maar miss Leefolt, nou, die heeft d'r baby de rest van de dag niet meer aangeraakt. Ik heb heel wat vrouwen gezien die na de bevalling in de put zaten. Waarschijnlijk was dat 't, dacht ik bij m'n eigen.

Effe iets over miss Leefolt: niet alleen heeft ze de hele dag een gezicht als een oorwurm, ze is ook vel over been. Ze heeft de benen van een sprinkhaan. Drieëntwintig jaar oud en zo mager als een jongen van veertien. Zelfs d'r haar is dun en bruin, je kijkt er dwars doorheen. Ze probeert 't op te steken, maar daardoor lijkt 't nog dunner. Haar gezicht

heeft dezelfde vorm als de kop van de rode duivel op 't doosje met van die rode zuurtjes, compleet met de puntige kin. Wat zeg ik, haar hele lichaam is een en al scherpe punten en hoeken. Geen wonder dat ze die baby niet stil kan krijgen. Baby's houden van dik. Ze vinden 't lekker om hun gezicht in je oksel te begraven en dan in slaap te vallen. Ze houden ook van lekker dikke benen. Dat weet ik.

Tegen de tijd dat ze een jaar oud was, liep Mae Mobley overal achter me aan. Als 't vijf uur was, hing ze aan m'n schoen, liet ze zich over de vloer slepen en huilde ze alsof ik nooit meer terug zou komen. Miss Leefolt keek me altijd met van die halfdichtgeknepen ogen aan, alsof ik iets verkeerd had gedaan, en dan trok ze de huilende baby weg van m'n voet. Dat risico loop je nu eenmaal als je je kinderen door een ander groot laat brengen.

Mae Mobley is nu twee. Ze heeft grote bruine ogen en honingblonde krullen. Maar de kale plek op d'r achterhoofd verpest alles. Als ze zich zorgen maakt, krijgt ze net zo'n rimpel tussen haar wenkbrauwen als d'r moeder. Ze lijken wel een beetje op mekaar, alleen is Mae Mobley juist heel dik. Ze wordt zeker geen schoonheidskoningin. Volgens mijn heeft miss Leefolt het er moeilijk mee, maar Mae Mobley is mijn speciale kleintje.

Ik verloor m'n eigen jongen, Treelore, vlak voordat ik bij miss Leefolt ging werken. Hij was vierentwintig. De mooiste jaren van iemands leven. Hij heeft niet lang genoeg geleefd.

Hij had een klein appartementje in Foley Street. Hij had verkering met een erg leuk meisje, Frances, en ik denk dat ze met elkaar getrouwd zouden zijn, maar hij was traag met dat soort dingen. Niet omdat hij uitkeek naar iets beters, alleen omdat-ie een echte denker was. Hij droeg een grote bril en zat altijd met z'n neus in de boeken. Hij was zelfs begonnen z'n eigen boek te schrijven, over hoe 't is om als zwarte in Mississippi te wonen en te werken. Goeie genade, wat was ik trots op hem. Maar op 'n avond was hij nog laat aan 't werk in de zagerij; hij sjouwde balken naar de truck en de splinters staken dwars door z'n handschoenen heen. Hij was te klein voor dat soort werk, te mager, maar hij had 't geld nodig. Hij was moe. Het regende. Hij gleed uit op 't laadplatform en viel omlaag op de oprit. Een tractor zag hem niet en

verbrijzelde z'n borstkas voordat-ie zich kon bewegen. Tegen de tijd dat ik 't hoorde, was-ie al dood.

Die dag werd m'n hele wereld pikzwart. De lucht was zwart, de zon was zwart. Ik lag in bed en staaarde naar de zwarte muren van m'n huis. Minny kwam elke dag om te zien of ik nog ademde. Ze bracht eten om me in leven te houden. Het duurde drie maanden voordat ik zelfs maar uit 't raam wilde kijken om te zien of de wereld er nog was. Ik was verbaasd dat de wereld niet stil was blijven staan omdat mijn jongen er niet meer was.

Vijf maanden na de begrafenis hees ik m'n eigen uit bed. Ik deed m'n witte uniform aan, hing 't kleine gouden kruisje weer om m'n hals en ik ging aan 't werk voor miss Leefolt, want zij had net een baby gekregen. Het duurde niet lang of ik kreeg in de gaten dat er in m'n binnenste iets was veranderd. Er was een bitter zaadje geplant. Ik pikte niet zomaar alles meer.

'Ruim het huis op en ga dan kipsalade maken,' zegt miss Leefolt.

Het is de dag van het bridgeclubje, elke vierde woensdag van de maand. Ik heb alles natuurlijk al voorbereid – vanochtend de kipsalade gemaakt, gisteren de tafelkleden gestreken. Dat heeft miss Leefolt me nog zien doen ook. Ze is pas drieëntwintig en 't geeft haar een goed gevoel als ze zichzelf de baas hoort spelen.

Ze was toen al in de blauwe jurk die ik vanochtend heb gestreken, de jurk met vijfenzestig plooitjes bij de taille, zo klein dat ik m'n bril nodig heb om ze te kunnen strijken. Er zijn niet veel dingen waar ik een hekel aan heb, maar 't botert niet tussen mijn en die jurk.

'En zorg ervoor dat Mae Mobley ons niet komt storen, hoor je. Ik ben nog steeds nijdig op haar – ze heeft mijn goede postpapier in vijfduizend stukjes gescheurd en ik moet nog vijftien bedankbriefjes schrijven voor de Junior League...'

Ik maak alles piekfijn in orde voor d'r vriendinnen. Ik dek met de kristallen glazen en 't zilver. Miss Leefolt zet geen gammele kaarttafel neer, zoals de andere dames. Wij dekken de eettafel. We leggen er een tafelkleed op om de grote L-vormige barst te bedekken, en we zetten 't bloemstukje op 't buffet zodat je de kale plek in het hout niet kunt zien. Miss Leefolt houdt van deftig als ze een lunch geeft. Misschien probeert

ze goed te maken dat 't huis zo klein is. 't Zijn geen rijkelui, dat weet ik wel. Rijkelui doen nooit zo hun best.

Ik ben 't gewend om voor jonge stellen te werken, maar dit is volgens mijn het kleinste huis waar ik ooit heb gewerkt. Het heeft niet eens een bovenverdieping. De kamer waar zij en mister Leefolt slapen, aan de achterkant, is vrij groot, maar de kamer van Baby Girl is piepklein. De eetkamer en de woonkamer zijn en suite. Twee wc's, een hele opluchting, want ik heb in huizen gewerkt met wel vijf of zes wc's. Dan maak je de hele dag alleen maar toiletpotten schoon. Miss Leefolt betaalt me niet meer dan vijffennegentig cent per uur, minder dan ik in jaren heb gebeurd. Maar na Treelores dood moest ik nemen wat ik kon krijgen. De huisbaas eiste z'n geld. En ook al is 't klein, miss Leefolt heeft iets van dat huisje gemaakt. Ze is heel handig met de naaimachine. Als ze iets niet nieuw kan kopen, neemt ze een lapje blauwe stof en maakt ze er een hoes van.

De deurbel gaat en ik doe open.

'Hallo, Aibileen,' zegt miss Skeeter, want zij is zo iemand die tegen de hulp praat. 'Hoe gaat het?'

'Hallo, miss Skeeter. Het gaat goed, hoor. Jeetje, wat is 't warm buiten.'

Miss Skeeter is heel lang en mager. Ze heeft geel haar, kortgeknipt boven d'r schouders, want het kroest. Ze is ongeveer drieëntwintig, net als miss Leefolt en de anderen. Ze legt d'r handtas op een stoel en ze frunnikt een beetje aan haar kleren. Ze draagt een wit kanten bloesje, dichtgeknoopt alsof ze een non is, en platte schoenen, zodat ze niet nóg langer lijkt, neem ik aan. Haar blauwe rok is te wijf rond de taille. Miss Skeeter ziet er altijd uit alsof iemand anders haar heeft verteld wat ze aan moet.

Ik hoor miss Hilly en d'r moeder, miss Walters, stoppen op de oprit en toeteren. Miss Hilly woont nog geen tien stappen verderop, maar ze neemt altijd de auto. Ik laat haar binnen en ze loopt straal langs me heen, en ik bedenk dat het een goed moment is om Mae Mobley wakker te maken uit haar middagdutje.

Zodra ik de kinderkamer binnenkom, begint Mae Mobley naar me te lachen. Ze strekt d'r mollige armpjes naar me uit.

'Ben je al wakker, Baby Girl? Waarom heb je me niet geroepen?'

Ze lacht en danst vrolijk rond in d'r bedje totdat ik 'r optil. Ik geef haar een dikke knuffel. Ik durf te wedden dat ze geen knuffels meer krijgt als ik eenmaal naar huis ben. Het gebeurt regelmatig dat ze keihard ligt te huilen in d'r bedje als ik op m'n werk kom. Miss Leefolt is druk bezig achter de naaimachine en rolt met d'r ogen alsof ze een zwerfkat is die klem zit tussen de hordeur. Miss Leefolt tut zich elke dag op, moet je weten. Ze is altijd opgemaakt, en ze heeft een carport en een koelkast met dubbele deuren en ingebouwde vriezer. Als ze boodschappen doet in de Jitney 14 zou je nooit denken dat ze iemand is die d'r kleintje eindeloos laat huilen in d'r bedje. Maar de hulp weet dat soort dingen altijd.

Vandaag is 't gelukkig een goede dag. Mijn kleine meisje grijnst van oor tot oor.

Ik zeg: 'Aibileen.'

Zij zegt: 'Ai-bee.'

Ik zeg: 'Houdt van.'

Zij zegt: 'Houdt van.'

Ik zeg: 'Mae Mobley.'

Zij zegt: 'Ai-bee.' En dan kirt ze van 't lachen. Ze is apetrots dat ze kan praten, en ik moet zeggen: 't is de hoogste tijd. Treelore deed ook geen mond open totdat-ie twee was. Maar tegen de tijd dat-ie in de derde klas zat, praatte hij beter als de president van de Verenigde Staten; hij kwam thuis met woorden als 'vervoeging' en 'parlementair'. Nog weer later speelden we ons eigen spel, dan gaf ik hem een heel simpel woord en moest hij 't op een deftige manier zeggen. Ik zei bijvoorbeeld 'kat', en dan kwam hij met 'viervoetig huisdier', en ik zei 'mixer' en hij 'mengen kloptoestel'. Op een dag gaf ik hem 't merk Crisco, van dat bakvet. Hij krabde zich achter z'n oren. Hij kon gewoon niet geloven dat ik 't spel had gewonnen met zo'n doodsimpel woord als Crisco. Het werd ons eigen geheime grapje, iets waarvan je echt niks mooiers kon maken, al deed je nog zo je best. We begonnen z'n vader Crisco te noemen, want er zijn geen mooie woorden voor een kerel die z'n gezin in de steek laat. Plus dat 't een vent van niks was, de ergste slapjanus die je ooit hebt gekend.

Ik draag Mae Mobley naar de keuken en zet haar in d'r kinderstoel. Intussen denk ik aan de twee klusjes die ik vandaag nog moet doen

omdat miss Leefolt anders kwaad wordt: de servetten die beginnen te rafelen apart leggen en 't tafelzilver weer netjes rangschikken in 't buffet. Ik vrees dat ik 't moet doen terwijl de dames er zijn.

Ik ga naar de eetkamer met een schaal gevulde eieren. Miss Leefolt zit aan 't hoofd van de tafel en links van haar miss Hilly Holbrook en miss Hilly's moeder, miss Walters, die miss Hilly behandelt alsof ze een vod is. En rechts van miss Leefolt zit miss Skeeter.

Ik ga rond met de eieren, te beginnen bij miss Walters omdat ze de oudste is. Het is warm in de kamer, maar zij heeft een dikke bruine trui om d'r schouders geslagen. Ze pakt een ei en laat 't bijna vallen, want ze heeft die beefziekte. Dan ga ik naar miss Hilly en ze glimlacht en neemt er twee. Miss Hilly heeft een rond gezicht en donkerbruin haar in een suikerspin. Haar huid is vrij donker, met sproeten en moedervlekken. Ze draagt vaak rode ruitjes. En d'r achterste begint uit te dijen. Omdat het vandaag zo warm is, draagt ze een rode, mouwloze jurk, recht, niet getailleerd. Ze is zo'n volwassen dame die zich nog kleedt als een klein meisje, met grote strikken en bijpassende hoedjes en dergelijke. Ik mag d'r niet.

Ik loop door naar miss Skeeter, maar ze trekt d'r neus naar me op en zegt: 'Nee, dank je,' want ze eet geen eieren. Dat vertel ik miss Leefolt elke keer dat ze 't bridgeclubje krijgt en toch laat ze me die eieren maken. Ze is bang dat miss Hilly anders de pest in heeft.

Tot slot doe ik miss Leefolt. Zij is de gastvrouw, dus krijgt ze pas als laatste haar eieren. Zodra ik klaar ben, zegt miss Hilly: 'Nou graag,' en ze grist nog twee eieren van de schaal. Het verbaast me niet eens.

'Raad eens wie ik tegenkwam in de schoonheidssalon?' zegt miss Hilly tegen de dames.

'Nou?' vraagt miss Leefolt.

'Celia Foote. En weet je wat ze me vroeg? Of ze dit jaar kan helpen met het benefietfeest.'

'Mooi,' zegt miss Skeeter. 'We kunnen best wat hulp gebruiken.'

'Maar niet zó hard. Dat heb ik gezegd, ik zeg: "Celia, om mee te kunnen doen moet je lid zijn van de League of sponsor van het feest." Wat denkt ze wel niet? Dat de Jackson League zomaar iedereen toelaat?'

'We nemen dit jaar toch ook niet-leden? Omdat het evenement zo groot is geworden?' vraagt miss Skeeter.

‘Jawel,’ zegt miss Hilly, ‘maar dat ga ik háár niet vertellen.’

‘Ik vind het onvoorstelbaar dat Johnny met zo’n ordinaire snol is getrouwd,’ zegt miss Leefolt en miss Hilly knikt. Ze begint de kaarten te delen.

Ik ga rond met de kipsalade en de hamsandwiches, en ik kan ’t niet helpen dat ik hoor wat ze zeggen. Er zijn maar drie dingen waar die dames over praten: d’r kinderen, d’r kleren en d’r vriendinnen. Ik hoor ’t woord ‘Kennedy’, maar ik weet dat ze ’t nooit over politiek hebben. Ze hebben ’t erover wat miss Jackie aan had op teevee.

Als ik bij miss Walters kom, neemt ze niet meer dan een miezerige halve sandwich.

‘Mama,’ gilt miss Hilly tegen miss Walters, ‘neem nog een sandwich. Je bent zo mager als een telefoonpaal.’ Ze kijkt naar de anderen. ‘Ik blijf tegen haar zeggen dat ze Minny gewoon moet ontslaan als ze niet kan koken.’

Ik spits m’n oren. Ze hebben het over de hulp. Minny is m’n beste vriendin.

‘Minny kan best koken,’ zegt de ouwe miss Walters. ‘Ik heb gewoon niet meer zoveel trek als vroeger.’

Minny is zo ongeveer de beste kokkin van heel Hinds County, wat zeg ik, misschien wel van heel Mississippi. De Junior League komt elke herfst naar d’r toe en dan willen ze dat Minny tien karamelcakes bakt die ze kunnen veilen. Ze zou de meest felbegeerde hulp van de staat moeten zijn. Het probleem is alleen dat Minny niet op d’r mondje is gevallen. Ze is brutaal. De ene dag is ’t de blanke manager van de Jitney Jungle-kruidenier, de volgende d’r man, en de blanke mevrouw bij wie ze in dienst is krijgt elke dag een veeg uit de pan. De enige reden dat ze al zo lang bij miss Walters werkt, is dat miss Walters zo doof als een kwartel is.

‘Volgens mij ben je ondervoed, mama!’ schreeuwt miss Hilly. ‘Minny geeft je niets te eten zodat ze zelfs de laatste erfstukken nog kan stelen.’ Miss Hilly zit verontwaardigd te puffen in d’r stoel. ‘Ik ga naar het toilet. Letten jullie een beetje op mijn moeder? Straks valt ze nog dood neer van de honger.’

Als miss Hilly weg is, zegt miss Walters heel zacht: ‘Ja, dat zou je wel willen, hè?’

Ze doen allemaal alsof ze niks hebben gehoord. Ik moet Minny van-

avond effe bellen en 'r vertellen wat miss Hilly heeft gezegd.

In de keuken zit Baby Girl in d'r kinderstoel en d'r hele gezicht is ondergekliederd met paars sap. Zodra ik binnenkom begint ze te grijzen. Ze vindt 't niet erg om in d'r eentje in de keuken te zitten, maar ik vind 't vervelend om haar zo lang alleen te laten. Ik weet dat ze stilletjes naar de deur zit te staren tot ik weer terugkom.

Ik aai over d'r zachte bolletje en ga terug om de ijsthee in te schenken. Miss Hilly zit weer aan tafel, en zo te zien windt ze zich nu weer ergens anders over op.

'O, Hilly, ik wilde dat je het gastentoilet gebruikte,' zegt miss Leefolt, terwijl ze d'r kaarten schikt. 'Aibileen maakt achter pas na de lunch schoon.'

Hilly tilt haar kin op. Dan doet ze zo'n 'ahem' van haar. Ze is er heel goed in om fijntjes haar keel te schrapen zodat iedereen naar d'r luistert, maar zonder dat ze door hebben hoe ze 't voor elkaar krijgt.

'Maar de hulp maakt gebruik van het gastentoilet,' zegt miss Hilly.

Niemand zegt iets, het blijft een hele tijd stil.

Dan knikt miss Walters en legt ze het de anderen uit. 'Ze is ontdaan omdat die negerin binnen naar de wc gaat en wij ook.'

O nee, niet weer dat gedoe. Ik sta voor 't buffet om 't zilver in de la netjes neer te leggen, en ze kijken allemaal naar mij, dus ik weet dat 't tijd is om weg te gaan. Al voordat ik de laatste lepel kan opbergen, krijg ik zo'n blik van miss Leefolt. Ze zegt: 'Ga eens verse thee halen, Aibileen.'

Ik doe wat ze zegt, al zijn de glazen nog tot de rand gevuld.

Ik hang even rond in de keuken, want ik heb er niks meer te doen. Ik moet in de eetkamer zijn om door te gaan met 't zilver. En ik moet vandaag ook nog de servetten uitzoeken, maar 't kastje waar ze leggen staat in de hal, pal naast de deur van de eetkamer. Ik heb geen zin om langer te blijven alleen maar omdat miss Leefolt wil kaarten.

Ik wacht een paar minuten, haal een doek over het aanrecht. Ik geef Baby Girl nog wat ham en ze propt 't in d'r mond. Pas na een hele tijd loop ik op m'n tenen naar de hal; ik bid dat niemand me ziet.

Alle vier hebben ze een sigaret in d'r ene hand en de kaarten in de andere. 'Elizabeth, als je kon kiezen,' hoor ik miss Hilly zeggen, 'zou je dan niet liever hebben dat ze buiten haar behoefte doet?'

Heel stilletjes trek ik de la met servetten open, eerder bang dat miss Leefolt me zal zien dan voor wat ze zeggen. Het is niet nieuw voor me. Overal in de stad hebben ze een apart toilet voor zwarten, net als in de meeste huizen. Maar ik kijk toch naar ze en ik zie dat miss Skeeter naar mij kijkt. Ik verstijf, want ik ben als de dood dat ik erbij ben.

‘Ik bied harten,’ zegt miss Walters.

‘Ik weet het niet,’ zegt miss Leefolt, en ze kijkt met een frons naar d’r kaarten. ‘Raleigh is nog maar net met zijn eigen bedrijf begonnen en het duurt nog een halfjaar voordat de aangiftes de deur uit moeten. We zitten momenteel echt heel krap.’

Miss Hilly praat langzaam, alsof ze glazuur over een cake strijkt. ‘Zeg maar gewoon tegen Raleigh dat jullie elke stuiver die jullie aan die wc uitgeven terugverdienen als jullie dit huis verkopen.’ Ze knikt alsof ze ’t helemaal eens is met wat ze zelf heeft gezegd. ‘Alle huizen die ze bouwen zonder aparte voorzieningen voor de dienstmeid? Dat is gewoon gevaarlijk. Iedereen weet dat ze andere ziektes hebben dan wij. Ik doubleer.’

Ik pak een stapel servetten. Ik weet niet waarom, maar opeens wil ik heel graag horen wat miss Leefolt erop te zeggen heeft. Zij is m’n baas. Ik denk dat iedereen wil weten hoe of de baas over je denkt.

‘Het zou erg prettig zijn,’ zegt miss Leefolt, en ze neemt een trekje van d’r sigaret, ‘als ze niet meer het toilet in huis hoeft te gebruiken. Ik bied drie schoppen.’

‘Dat is nou precies waarom ik het Sanitair Initiatief voor de Huishoudelijke Hulp heb opgesteld,’ zegt miss Hilly. ‘Een maatregel om ziektes te voorkomen.’

Ik ben zelf verbaasd dat m’n keel opeens dichtzit. Het is jammer dat ik al heel lang geleden heb geleerd om m’n mond te houden.

Miss Skeeter kijkt verward. ‘Het sanitair... wát?’

‘Een wet die voorschrijft dat elk huis een apart toilet moet hebben voor de zwarte hulp. Ik heb zelfs contact opgenomen met de directeur-generaal van de Dienst voor de Volksgezondheid om te vragen of hij het voorstel wil steunen. Ik pas.’

Miss Skeeter kijkt met een frons naar miss Hilly. Ze legt haar kaarten open op tafel en zegt heel nuchter: ‘Misschien moeten we gewoon voor jou buiten een wc aanleggen, Hilly.’

En goeie genade, wat wordt ’t stil in die kamer.